VJESNIK; 23. 10. 1956. str. 5

LIKOVNI ŽIVOT

DINAMIČNI PRODOR

Uz prvu izložbu grupe »Mart«

Oni, koji su na prvoj izložbi martovaca očekivali stilsku uniformiranost, monotonu likovnu korsku recitaciju, ostali su podjednako razočarani kao i oni, koji su očekivali, da će sedamnaestorica iz »Marta« promijeniti preko noći svoju likovnu fizionomiju i tako »iznenaditi« publiku. U tom smislu na ovoj izložbi nema iznenađenja. Svakog autora točno prepoznajemo, svaki izlagač čvrsto je ostao na terenu vlastite problematike, i budući da sedamnaestoricu ne obavezuju nikakvi zajednički, dogmatski stavovi, ni kod jednog izlagača ne nalazimo koncesije na račun grupnog programa.

Što nam zapravo govore i imaju kazati martovci? U prvom redu to, da su na tom putu prema likovnoj sintezi našeg vremena i kod nas prijeđeni stanoviti miljokazi, da pojava nefiguracije ne mora biti vezana ni uz kakvu modu i snobizam, ali da ni figuracija nije više figuracija u smislu anegdota, i od njegove dosadašnje prakse i u koja je prenio autor onaj dio kleeovskog nasljedstva, koji se odnosi na poetizaciju slikarske materije.

Krsto Hegedušić izložio je polemičke »Zle ljude«, koji su svojedobno bili proskribirani u Erlangenu. Potresni dokument. Drugo platno, »Srijeda«, odvaja se po svom postupku od »Zlih ljudi«; čiste plohe povezane su međusobno vrlo rafinirano grafizmima. Poetiziranje teme, unošenje »nadrealističkih« elemenata, tendencija pročišćavanje palete i plošnog rješavanja površine ostaju i nadalje glavne značajke Hegedušićeva slikarstva posljednjih godina. U tom pravcu »Srijeda« predstavlja djelo antologijskog karaktera.

Željko Hegedušić izložio je nekoliko grafika izvanredne čistoće. Dinamična horizontalna kompozicija u »Rive Gauche« i »Igrama« otkriva nam grafičara rijetke prodornosti i jasne individualnosti.

K. Hegedušić: Srijeda

Z. Prica: Savijači željeza

da je sukob figurativno — nefigurativno često umjetno postavljen i nepotrebno izvještavan. Nisu li ipak formule suvremenog likovnog izraza, tolerancije i koegzistencije figurativnog i nefigurativnog prelabave da povežu ovu sedamnaestoricu s tako različitim likovnim konceptima? U ovom prvom, dinamičnom naletu, izgleda, da nisu, jer je naša likovna situacija još uvijek nemirna i nesređena, i u ovom času stvarno se postavlja pitanje povezivanja svih napora, da se suvremenom likovnom konceptu dade puno građansko pravo. Ali i u tim uvjetima osjeća se u grupi izvjesni nedostatak kohezije, koja bi na dulje vrijeme povezala ovu sedamnaestoricu, koji su se već na prvoj grupnoj izložbi našli na raskršću. Ali ta eventualna pregrupacija nije ovog časa do te mjere bitna, da bi trebalo zapostaviti realni radni program grupe. I u tom smislu treba ocijeniti njihove zajedničke napore.

Posljednjih nekoliko godina inzistira **Boris Dogan** na kleeovskim pozicijama. Ali na ovoj izložbi susrećemo već platna, koja se odvajaju

IVO KALINA, kao što se i moglo očekivati, prebacio se u apstraktnu poziciju. Teško je još odrediti krajnji domet ove nefigurativne faze, ali svakako su nam bliže čvrste i konstruktivne one dvije mrtve prirode iz g. 1956., koje je autor izložio na ovoj izložbi. Ipak usprkos shematičnosti desena i statičnosti forme sugestivno djeluje »Kompozicija u nužičastom«.

ALBERT KINERT, reducirajući sve konzekventnije fabulu danas je koncentriran isključivo na poetizaciji pikturalne materije. Njegov kontinuirani razvoj morao ga je nužno dovesti do »Mudrosive biografije« i »Očiju neba«, djela neobične rafiniranosti, svježih po inventiji i uvjerljivih u svojoj poetskoj snazi.

EDO KOVAČEVIĆ zastupljen je s nekoliko nepretencioznih putnih bilježaka iz Venecije. »Traghetto u noći« stoji prilično čvrsto na liniji njegovih nedavnih izvanrednih mrtvih priroda, nedvosmisleno akcentuirajući probleme, koji u posljednje vrijeme zaokupljaju ovog senzibilnog slikara.

FERDINAND KULMER na samom početku svoje astratističke faze nije nas do te mjere emotivno angažirao, kao ranije. Agresivne oštre forme, koje se repetiraju u nekoliko planova, s izvjesnim, vjerojatno namjernim sirovostima u boji, ostavljaju dojam kabinetskog postupka. Kao rezultat izdvaja se izvanredna »Smeđa slika« svojom rafiniranošću.

VASKO LIPOVAC već na samom početku predstavio se kao autor s jakom personalnošću. Njegove poetične »figure« u čistim i napuštenim prostorima izgubile su direktnu vezu s anegdotom i njemu treba samo jedan korak do nefiguracije.

Dinamičan i prodoran **EDO MURTIĆ** zastupljen je s nekoliko platna ranijeg datuma, koja su još uvijek podložna »klasičnoj« kompoziciji povezivanja čitavog prostora. Ovogodišnja platna znatno su slobodnija u kompoziciji («Bijela podloga«) i raskošnija u paleti («Konjen»).

Šime Perić predstavio se s prilično homogenim ciklusom. Njegove kompozicije s tašističkim fondom vezuju se u centralnom dijelu grafičkim potezom. Među nefigurativcima javlja se Perić kao autor sve određenije fizionomije.

Ordan Petlevski nalazi se između bogate i tople braqueovske palete (Mrtva priroda«) i kleeovske poetizacije («Sela u Makedoniji«). Ovaj mladi slikar, uz Lipovca, izdvaja se sve vidljivije u našoj najmlađoj slikarskoj generaciji.

Zlatko Prica izložio je niz platna iz svog samoborskog ciklusa. Stilski jasan i dosljedan, smion i iznenađujući u kompoziciji, Prica sve više senzibilizira svoju paletu («Mrtva priroda« i »Jabuke na crnom stolu«). Danas se već s prilično jasnoćom može sagledati daljnji put Zlatka Price, jednog od najpersonalnijih slikara ovog našeg poratnog decenija.

Približavanje **Nikole Reisera** tašizmu, koje je bilo sve evidentnije u posljednje vrijeme, ostvareno je u »Plavoj kompoziciji«. Reiser je definitivno »rastrgao« svoju kompoziciju i sentimentalne veze s figuracijom. Time je potpuno oslobodio svoju bogatu paletu.

Jakov Smokvina predstavio se nepretenciozno sa dva manja ulja, koja svojom diskretnom kromatikom i nenametljivom kompozicijom djeluju kao ugodno iznenađenje.

Vilim Svečnjak izložio je jedno fauvističko ulje. («Petrica«) i nekoliko grafika, među kojima se izdvaja rafinirana »Grafika III.« Svečnjakove grafike djeluju sugestivno svojom oslobođenom linijom i u njima uvijek nalazimo ljudsku podlogu iz koje su izrasle.

Ivan Švertasek prilično je stilski homogen. Kao mladi autor možda je previše zatvoren u uskom svijetu svoje poetične vizije. Njegovi grafički listovi nisu bez individualnosti, ali im možda nedostaje onaj elan, tako karakterističan za ostale mlade autore na ovoj izložbi.

I na kraju **Kamilo Tompa**, koji možda nikad ranije nije bio tako rafiniran. Njegovi tuševi — akvareli, u kojima se osjeća veza s »tradicijom« i blizina pozornice, zaista bi se mogli nazvati likovno oformljenim lirskim pjesmama. Rijetko kada nam je taj autor bio bliži.

J. DEPOLO